

अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्रे व
अनुसूचित जमातीची प्रमाणपत्रांची
तपासणी करतांना पाळावयाची
मार्गदर्शक तत्वे.

महाराष्ट्र शासन.
आदिवासी विकास विभाग,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
परिपत्रक क्रमांक एसटीसी-१०९०/प्र.क्र.६/का.१०
दिनांक :- ०४ ऑक्टोबर, २०१०.

प्रस्तावना :-

याचिकाकर्ते श्री. तानाजी होनाजी दाते, सॅनिटरी निरिक्षक, पिंपरी चिंचवड, महानगरपालिका, पुणे. यांनी मा. उच्च न्यायालय, मुंबई येथे रिट याचिका क्रमांक ७७४०/२००८ दाखल करून त्याच्ये प्रतिवादी क्रमांक ११ यांच्या जात प्रमाणपत्राबाबत नव्याने चौकशी करण्याचे आदेश प्रतिवादी क्रमांक १ ते १० यांना देण्याबाबत मा. उच्च न्यायालयास विनंती केली होती. त्यावेळी असे निर्दर्शनास आले की, सदर याचिकेतील प्रतिवादी क्रमांक ११ श्री.पृथ्वीराज वसंत कांबळे यांना दिनांक २४ जून, १९८५ रोजी तहसिलदार तथा कार्यकारी दंडाधिकारी, वडगांव-मावळ, जिल्हा पुणे यांनी "महादेव कोळी" या अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र निर्गमित केले होते. सदर प्रमाणपत्र, अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती, पुणे यांनी त्यांच्या दिनांक २२ मे, १९८७ च्या आदेशाच्ये अवैध ठरविले व श्री. कांबळे यांचे प्रमाणपत्र जप्त करावे असे आदेश महाराष्ट्र अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती व इतर मागास वर्ग व विशेष मागासवर्ग जातीचे प्रमाणपत्र (देण्याचे व त्यांच्या पडताळणीचे विनियम) अधिनियम, २००० च्या कलम १० अन्वये जिल्हाधिकारी, पुणे व तहसिलदार, पुणे यांना देण्यात आले होते. मात्र तरीही त्यावर जिल्हाधिकारी, पुणे व तहसिलदार, पुणे यांच्याकडून कार्यवाही झाल्याचे दिसून येत नाही ही अतिशय गंभीर बाब आहे.

३. त्यानंतर प्रतिवादी क्रमांक ११ यांना दिनांक १४ जुलै, १९८७ रोजी तहसिलदार, पुणे यांनी "महादेव कोळी" या अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र निर्गमित केले. त्या प्रमाणपत्राच्या आधारे त्यांना पिंपरी चिंचवड महानगरपालिकेत "सॅनिटरी निरिक्षक" या पदावर दिनांक १

सप्टेंबर, १९९२ रोजी नेमणूक करण्यात आली. सदर प्रमाणपत्र गहाळ झाल्यामुळे प्रतिवादी क्रमांक ११ च्या विनंतीनुसार त्यांना तहसिलदार, पुणे यांनी दिनांक ९ मे, १९९० रोजी तिसरे "महादेव कोळी" या अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र निर्गमित केले. मुख्य सॅनिटरी निरीक्षक पदावर पदोन्नती देण्यासाठी वैधता प्रमाणपत्र सादर करावे, असे प्रतिवादी क्रमांक ११ यांना पिंपरी चिंचवड महानगरपालिकेकडून कळविण्यात आल्यानंतर त्यांनी कार्यालयास उप विभागीय अधिकारी, श्रीरामपूर, उप विभाग, श्रीरामपूर, जिल्हा अहमदनगर यांनी दिनांक १५ नोव्हेंबर, २००३ रोजी "महादेव कोळी" या अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र सादर केले व सदर प्रमाणपत्र अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती, नाशिक यांनी पडताळणी करून दिनांक १ जानेवारी, २००४ रोजी दिलेले वैधता प्रमाणपत्र सादर करून पदोन्नती मिळविली आहे.

अशा प्रकारची अनियमितता यापुढे टाळण्यासाठी उपरोक्त याचिकेमध्ये दिनांक २९.०४.२०१० रोजी निर्णय देतांना मा. उच्च न्यायालय, मुंबई यांनी दिलेली पुढील मार्गदर्शक तत्वे सर्व अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समित्यांना कळविण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

परिपत्रक.

१) अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र निर्गमित करणाऱ्या सक्षम प्राधिकाऱ्यांने, अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र मिळण्यासाठी अर्ज केलेल्या अर्जदाराच्या रहिवाश्याच्या ठिकाणाची व स्थावर मालमत्तेची नोंद केली असेल त्या ठिकाणी प्रत्यक्ष जाऊन स्थळपाहणी केल्या शिवाय निर्णय घेऊ नये. सक्षम प्राधिकाऱ्यांने याबाबत संपूर्ण चौकशी करावी. अर्जदाराने सादर केलेले दस्तऐवज व पुरावे तपासण्यासाठी कार्यालयात वेगळे चौकशी पथक तयार करावे; व पथकाच्या चौकशी अहवालानुसार प्रमाणपत्र निर्गमित करण्याबाबत निर्णय घ्यावा. तसेच श्रीमती शिल्पा विष्णू ठाकूर प्रकरणात मा. उच्च न्यायालय, मुंबई यांच्या पुर्णपीठाने दिलेल्या न्यायनिर्णयातील मार्गदर्शक तत्वांचा सुध्दा अवलंब करावा.

२) तसेच अधिनियम क्र.२१/२००१ व त्याअंतर्गत केलेल्या नियमातील तरतूदी विचारात घेऊन अर्जदाराने सादर केलेल्या दस्तऐवजांची तपासणी करून निर्णय घ्यावा.

तसेच अनुसूचित जमातीची प्रमाणपत्रे निर्गमित करणाऱ्या अधिकारी व कर्मचारी यांना वर्षातून एकदा सातत्यांने विभागवार प्रशिक्षण द्यावे.

३) सद्यःस्थितीत महाराष्ट्रामध्ये आठ अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समित्या कार्यरत आहेत. सदर समित्या जिल्हा स्तरावर स्थापन करण्यात आल्यास तपासणी समित्यावरील कामाचा ताण कमी होऊन अर्जदाराच्या अनुसूचित जमातीच्या प्रमाणपत्राची तपासणी सखोल व व्यापकपणे करता येईल.

४) अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र निर्गमित करणाऱ्या प्राधिकाऱ्यांने आवक व जावक नोंदवह्या ठेवणे आवश्यक आहे. आवक नोंदवहीत प्रकरणाची छाननी व निर्णय याची नोंद करावी व जावक नोंदवहीत अर्जदारास किंवा त्याच्या प्रतिनिधीस दिलेल्या प्रमाणपत्राची पोच ठेवावी. अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समितीचे आदेश अर्जदाराने व्यक्तीशः येऊन घेतले नसल्यास ते नोंदणीकृत पोचदेय डाकेने अर्जदारास पाठवावेत व त्याची व्यवस्थित नोंद त्याच्या दस्तऐवजात ठेवावी.

५) अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र निर्गमित करणाऱ्या प्राधिकाऱ्याने व अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी अभिलेख कक्ष (Record Room) ठेवावेत. म्हणजे भविष्यात दस्तऐवज व नस्त्या गहाळ झाल्याच्या घटना घडणार नाहीत.

६) अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समित्यांनी दिलेले निर्णय आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे यांच्या कार्यालयाच्या संकेतस्थळावर (वेबसाईट) एकत्रित ठेवावेत म्हणजे सर्व समित्यांना ते उपयोगात आणता येतील.

७) कुमारी माधुरी पाटील विरुद्ध अतिरिक्त आयुक्त, आदिवासी विकास या रिट याचिकेमध्ये मा. सर्वोच्च न्यायालय, नवी दिल्ली व शिल्पा ठाकूर विरुद्ध महाराष्ट्र शासन या रिट याचिकेमध्ये मा. उच्च न्यायालय, मुंबई यांनी दिलेल्या न्यायनिर्णयातील मार्गदर्शक तत्वे विचारात घेऊन अनुसूचित जमातीच्या प्रमाणपत्राची तपासणी समित्यांनी अर्जदाराचा दावा मंजूर करण्याची अथवा नाकारण्याची सबळ व सविस्तर कारणे आदेशात स्पष्टपणे नमूद करावीत.

मा. उच्च न्यायालय, मुंबई यांनी दिनांक २९ एप्रिल, २०१० रोजी दिलेल्या सदर मार्गदर्शक तत्वांच्या आदेशाचे पालन करण्यात यावे.

सदर परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध असून त्यांचा संगणक
संकेतांक २०१०१००४१८३३५००९ असा आहे.

महाराष्ट्र राज्याचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

S. M. S. H. J. A. R. I.
(श्रीमती सु. अ. हजारी)
कार्यासन अधिकारी.

प्रति,
मा. राज्यपाल यांचे सचिव.

मा. मुख्यमंत्री यांचे सचिव.

मा. उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव.

मा. मंत्री / मा. राज्यमंत्री, (आदिवासी विकास) यांचे खाजगी सचिव.

मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई.

सर्व मंत्रलयीन विभाग,

• सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग.

• प्रबंधक, मूळ न्याय शाखा, उच्च न्यायालय, मुंबई.

• प्रबंधक, उच्च न्यायालय, मुंबई.

• प्रबंधक, उच्च न्यायालय (अपिल शाखा), मुंबई.

• प्रबंधक, उच्च न्यायालय (मूळ शाखा), मुंबई

• प्रबंधक, उच्च न्यायालय मुंबई, खंडपीठ, मुंबई / औरंगाबाद / नागपूर.

• प्रबंधक, महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरण, मुंबई.

• प्रबंधक, महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरण, औरंगाबाद खंडपीठ, औरंगाबाद.

• प्रबंधक, महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरण, नागपूर खंडपीठ, नागपूर.

सर्व विभागीय आयुक्त.

सर्व जिल्हाधिकारी.

आयुक्त, आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक.

आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, २८, क्वीन्स गार्डन, पुणे-४११ ००९.

संचालक, समाजकल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे

सह आयुक्त तथा उपाध्यक्ष, अनुसूचित जमाती जाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती,

पुणे/नाशिक/नागपूर/ठाणे/औरंगाबाद/अमरावती/नंदुरबार/गडचिरोली.

महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मंबई.

आदिवासी विकास विभागातील सर्व कार्यासने.

निवड नस्ती, का.१०

• (पत्राने)